

Asia: 1/66/2016

Hallituksen esitys uudeksi laiksi Syyttäjälaitoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Yleisperustelut

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Luonnoksen mukaan uudistuksen tavoitteena on helpottaa syyttäjän toiminnan ohjausta, edistää yhdenmukaista valtakunnallista ratkaisutoimintaa sekä lisätä valtionhallinnon tulosohjauksen vaikuttavuutta.

Minulla ei ole laillisuusvalvonnallista perustetta arvioida uudistuksen tavoitteina olevia syyttäjän toiminnan ohjauksen helpottamista ja valtionhallinnon tulosohjauksen vaikuttavuutta. Kysymys on käsitykseni mukaan toiminnan tarkoituksenmukaisuuden arvioimisesta, joka ei ainakaan pääosiltaan kuulu laillisuusvalvojalle.

Sen sijaan yhdenmukainen ratkaisutoiminta johtaa viime kädessä perusteensa perustuslain 6 §:ssä säädetystä yhdenvertaisuuden velvoitteesta. Ainakin kysymyksen yhdenvertaisesta kohtelusta voi herättää syyttäjälaitoksen tilastoihin tutustumalla. Eroja on havaittavissa eri syyttäjänvirastojen välillä esimerkiksi siinä, kuinka suuresta osuudesta syyteharkintaan tulevista jutuista nostetaan syyte tai siinä, kuinka paljon käytetään esitutkinnan rajoittamista. Em. seikat eivät yksin johdu syyttäjien toimista, vaan esimerkiksi ja erityisesti poliisista. Eroja voi olla syyteharkintaan siirrettyjen juttujen laadussa ja siinä, kuinka paljon esitutkinnan rajoittamisesityksiä tehdään. Erojen syiden selvittäminen vaatisi perusteellista analyysiä, mutta joka tapauksessa on mahdollista, että uudistuksella mainittuja eroja saadaan pienentymään. Tällä voi olla merkitystä niin epäiltyjen kuin asianomistajienkin yhdenvertaisuuden kannalta.

Yleisperustelut

Näkemyksenne luonnoksessa ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioituista vaikutuksista

Luonnoksen mukaan uudistuksella voitaisiin saavuttaa jonkin verran taloudellisia säästöjä rakenteiden keventymisellä, keskittämisellä ja yhdenmukaistamisella.

Tältä osin luonnoksessa ei ole tarkempia laskelmia, vaan säästöjen toteutuminen on vain arvioiden varassa.

Luonnoksen mukaan henkilöresurssien käyttö ja jakaminen voitaisiin tehdä suuremmissa yksiköissä aiempaa joustavammin.

Nykyisissä syyttäjänvirastoissa on ainakin joissain tapauksissa siinä määrin vähän henkilökuntaa, että poikkeuksellisten tilanteiden hallinta voi olla vaikeaa. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi yllättävät henkilöstön poissaolot, koulutuksiin osallistumiset tai poikkeuksellisen laajat rikosasiat. Suuremmissa yksiköissä työtaakan jakaminen on helpompaa ja haavoittuvuus esimerkiksi juttujen läpivirtauksen kannalta vähäisempää.

Käsitykseni mukaan syyttäjäyksiköiden laajentamisella olisi merkitystä muun muassa edellä mainitun yhdenmukaisen ratkaisutoiminnan tavoitteen kannalta. Syyttäjäkäytäntöjen yhdenmukaisuuden parantuminen osaltaan edistää ihmisten oikeusturvaa.

Vaikutusarvioinnissa olisi mielestäni ollut perusteltua arvioida ehdotetun muutoksen vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin. Mikä on itsenäisten virastojen sijaan tulevien yhteen virastoon kuuluvien alueiden kielellinen asema? Perustuslain 122 §:n 1 momentin mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, jossa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Tehtävät ja organisaatio (luku 1)

Syyttäjälaitoksen organisaatio ja Ahvenanmaan asema

Ehdotetussa organisaatiossa tai Ahvenanmaata koskevassa erillisessä säännöksessä ei ole nähdäkseni sellaisia seikkoja, joista minun laillisuusvalvojana olisi aiheutta lausua.

Syyttäjät ja syyttäjän tehtävät (luku 2)

Syyttäjän virkanimikkeet, toimivalta, tehtävät, nimittäminen ja syyttäjänvaltuuksien antaminen

Syyttäjien virkanimikkeisiin minulla ei ole lausuttavaa. Syyttäjän toimivaltaan, tehtäviin ja nimittämiseen ei näytettäisi – johtavan aluesyyttäjän määräaikaisuutta lukuun ottamatta – ehdotettavan käytännössä muutoksia; muutokset olisivat muodollisia nimikemuutoksista johtuvia.

Johtavan aluesyyttäjän viran määräaikaiseksi säätäminen jää luonnoksessa mielestäni liian vähälle pohdinnalle. Johtavan aluesyyttäjän tehtävä ei käsitykseni mukaan olisi pelkästään hallinnollisen johtavan toimi, vaan siihen sisältyy lainkäyttöllisiä tehtäviä eikä syyteasioiden hoitaminen ole pois suljettua. Viittaan tältä osin mietintöön sisältyvässä eriävässä mielipiteessä esille tuotuihin seikkoihin.

Johtaminen ja asioiden ratkaiseminen (luku 3)

Valtakunnansyyttäjän kanslian ja syyttäjälalueiden johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

Tältä osin minulla ei ole asiassa lausuttavaa.

Erinäiset säännökset (luku 4)

Erityisesti syyttäjän vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus ja virkasyytteen käsittely

Valtionsyyttäjää, johtava aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syyttäisi ehdotuksen mukaan virkasyyteasioissa valtakunnansyyttäjän määräämä syyttäjä.

Esteellisyyssäännösten näkökulmasta voi olla ongelmallista, jos syyttäjänä näissä asioissa toimii syyttäjä, joka on saman viraston palveluksessa ehdotetusta yhden viraston mallista johtuen. Esimerkiksi ns. poliisirikosten kohdalla ei ole katsottu riittäväksi, että tutkinnanjohtajana toimisi poliisimies jostain muusta kuin epäillyn poliisimiehen poliisilaitoksesta, vaan tutkinnanjohtajuus on säädetty kuuluvan toiseen hallinnonalaan kuuluvalle syyttäjälle. Yhtenä vaihtoehtona olisi mielestäni pohdittava sitä, että syyteharkinta johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän, aluesyyttäjän ja apulaissyyttäjän epäillyissä virkarikoksissa ja mahdollisesta muissakin rikoksissa kuuluisi valtionsyyttäjälle. Valtionsyyttäjä on uskoakseni esteellisyyssäännösten näkökulmasta etäämpänä näistä kuin muut syyttäjänvirkojen haltijat, vaikka ovatkin saman viraston palveluksessa. Ongelmalliseksi tosin tässä jää valtionsyyttäjän epäillyn virkarikoksen syyteharkinta ja mahdollinen syyttäminen.

Muuta

Muita huomioita ja kommentteja

-

Eteläpää Mikko

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja